

Interview nr. 2 dd. 17-10-1997
Tijdsduur 90 min.

Aanwezig: Maarten Verhey geb. 27-7-1905
Gehuwd geweest met Jannetje Buizer geb. 2-12-1905

en:

Jan Groenenboom geb. 18-12-1912
gehuwd geweest met Jantje Folles geb. 1-12-1908

Deze twee heren zijn pas op latere leeftijd vrienden geworden.

A: Hans

B: Maarten

C: Jan

Maarten is in 1912 naar school gegaan. Er waren vroeger 9 klassen en de onderwijzer was toen Dhr. Verboom, de Hoofdonderwijzer.

Op Maasoord gaf hij ook les aan de I.I. verpleegsters die alleen maar L.O. hadden genoten, dus aan diegenen die het nodig hadden.

Jan: Mijn vrouw was op de Kweekschool geweest, dus die had geen extra lessen meer nodig. Die is van de armoe in 1927 naar Delta gegaan.

Ze heette Jantje Folles, (een Friese naam). Toen duurde die opleiding misschien 3 jaar en ze heeft er 13 jaar gewerkt. Tijdens de Mei-dagen, het bombardement van Rotterdam, moesten de patienten, die bij gezinnen geplaatst waren, teruggebracht worden naar de Inrichting, zo'n stuk of 20. Daar is zij toen ook bij geweest, net na het bombardement. Daarna is ze er weggegaan.

Toen ik zelf nog op school zat had m'n vader al een baas voor me opgezocht. Toen ben ik in de tuinderij van Jan den Ouden gaan werken, als jochie van 11 jaar. Ik verdiende toen, geloof ik, een rijksdaalder in de week. Dat was niet echt het beste loon. Ik had het idee, dat ze bij een boer ietsie meer verdienden, een gulden of zo.

Maar dat weet Maarten misschien wel beter.

B. Een volwassen boerenknecht verdiende een gulden of negen.

C. Als knechtje moest je zelfs de aardappels schillen voor "de vrouw", allerlei karweitjes. Dat was in 1925 ongeveer.

B. Na de lagere school ben ik bij een boer gaan werken, bij de oude Gerrit Vermaat. Die is nooit getrouwd geweest. En hij zat op de boerderij bij het Tramstation, aan de Molendijk. Ik was toen ongeveer 14 jaar. Ik werkte op het land, melken en alles wat er gadaan moest worden. Ik

woonde toen aan de Welhoeksedijk (portretje aan de muur). Eerst had je bakker Rook, dan Groeneveld en Gerrit Barendrecht en dan Kees Gielen. Het huisje staat er nog steeds, wel een beetje verbouwd.

In 1925 ben ik in dienst gestaan en daarna ben ik op de Chemische Fabriek gaan werken, de "Semie" zoals dat heette.

In dienst zat ik bij het paardenvolk, de Cavalerie, we trokken van die grote kanonnen. Er stonden zes paarden voor zo'n kanon. Ik was gewoon soldaat en trompetter. Maar dat was niet veel, want ik kon het niet zo goed. We dienden toen 1 jaar, dus ik ben in 1926 weer uit dienst gekomen.

Ik had al vele jaren verkering en toen moesten we al gauw gaan trouwen, maar dat was helemaal niet erg. Toen hebben we onze eerste zoon gekregen. Mijn vrouw heette Jannetje Buizer, die was van 2-12-1905. We zijn in '26 getrouwd en toen zijn we ontzettend arm geweest. Ik ben toen heel erg ziek geweest en toen had je nog geen ziekengeld. Toen kwam Frans v.d. Poest Clement, de burgemeester zelf, en die bracht elke week een tientje. En daar moesten we van leven. Ik heb toen drie maanden op bed gelegen van een nierbekken-ontsteking. Dat ging op de dood af, maar ja, dat was tot daaraan toe. Ik was een jonge, sterke kerel en toen werkte ik nog in't land. Ook bij de vader van Henk Vermaat (ook een Gerrit Vermaat) en bij Smaling. Die had op de Kaai een ark leggen en die had Aai (Arie) de Regt opgebouwd en dat was zogenaamd z'n werkplaats. Die Smaling die kocht van allemaal hout op en daarvan moesten wij kachelhoutjes hakken. Dat was in de Crisis-tijd.

Bij Smaling verdiende ik een paar gulden meer dan bij Gerrit Vermaat. C. Toen ik 15 jaar was zag ik de jongens komen fietsen van "Droogdok"; bij het Tramstation kwamen ze vaak bij mekaar en dan een beetje "steken met centen".

Dan had je een streep op de grond gezet en dan ging je daarop gooien. Het was een soort gokspel, met z'n drieën en wie er het dichtst bijkwam, die mocht alle centen hebben. Dat heette steken, een soort jeugdspelletje. Dus die jongens zeiden tegen mij: " Zit je nou nog bij die tuinder. Kom toch ook naar het "Dok", man. En ik heb me om laten praten. Daar heb ik 2½ jaar gewerkt, in de Crisis, maar daar was nog redelijk werk. Veel reparatiewerk en nieuwbouw van o.a. onderzeeërs. Dat was dus op de Heyplaat. Ik ben pas laat getrouwd, op m'n 28ste, dus dat was in 1941 met Jantje Folles.

B. Die 30-er jaren waren eigenlijk triest en een barre tijd. Er was niet veel leuks aan. We gingen nog wel eens "peuren" (op paling vissen) met m'n

vader dan.

Toen m'n eerste jongen op leeftijd was is hij gaan werken op het "Droogdok" en daar is hij verongelukt. Hij was toen 30 jaar. Dus dat was niet al te best.

M'n dochter woont nu in Oostvoorne. Ik werkte nog steeds (kort voor de oorlog) als boerenknecht.

C. Toen de oorlog begon werd het vliegveld gebombardeerd, dat was een ravage.

Toen kwamen ze van 't Gemeentehuis, want ik was kostwinner en werkloos intussen (ik was 16 jaar toen m'n vader stierf) zeggen dat alle werklozen daar naar toe moesten. Het was uiteindelijk voor de Mof werken, maar ja, je moest gewoon. De Overheid was, wat dat betreft, wel opvolgzaam, reken maar. Ze waren gewoon bang.

Ook de Burgemeester durfde niks te riskeren. Een ellendige tijd. Ik werkte bij een boer, Leen van der Schee, daar verdiende ik ook niet zoveel. Maar via een opzichter kwam ik bij het Zuiderziekenhuis (daar werden woningen gebouwd). En daar heb ik gewerkt totdat "onze buurman" (lees de Duitsers) het zat werden en alles onder de 35 jaar gekeurd moest worden. Dat had niks te betekenen, maar je moest naar Duitsland. M'n vrouw wilde dat niet en ik ging naar haar zuster in Friesland, ondergedoken dus eigenlijk. Mijn buurman was Gerrit van Ostende, die zat in het verzet. Dat was een felle verzetsman.

Die heeft toen naar de Directie Zuiderzeewerken geschreven; toen ben ik een paar jaar naar de Noordoostpolder geweest. Tijdens de Razzia's kropen we weg in het hoge koren dat op het land stond.

Dat waren niet alleen de Moffen, want er waren jongens bij hier van Poortugaal, die we goed kenden, die daar de razzia's liepen te houden op hun eigen dorpsgenoten.

A. Waarom denkt U dat Poortugaal zoveel N.S.B.-ers had?

B. Die arme, kleine boertjes hier zagen in da "andere" een lichtpuntje. Geboren dus uit armoede.

C. Ja, maar bv. Bas v.d. Meer, die had altijd werk. Z'n broer was uitvoerder bij Troost. En Jan Ruizevelt was ook familie en ook de jongens hadden werk, dus die hadden van de armoe geen last. Zogenaamd deden die mensen niet aan "politiek", maar je moest er wel voor uitkijken. Als je ertegen protesteerde als ze hier liepen te marcheren kon je alleen maar ellende krijgen, dus ik hield me afzijdig. Ze kwamen wel aan de deur voor de "Winterhulp", opgezet door de Duitsers.

B. In de oorlog ben ik weer bij een boer gaan werken en pas na de oorlog

naar de "Semie". Als je zonder werk was dan kreeg je hier een paar centen, dus het was hartstikke arm hier.

Maar ja, we hoefden niet naar Duitsland. Ik ben nooit bedreigd. Wel hebben we, met m'n maat Klaas v.d. Linden, in de betonnen vloer van dat huisje aan de Welhoeksedijk in de kelder een gat gemaakt en een hol gegraven. Daar zijn we tijdens de razzia's aan de Welhoeksedijk in gaan leggen.

A. Hoeveel Duitsers waren er hier gelegerd ?

B. Ik weet het niet precies, maar ze zaten in het café en de pastorie. Een Ortskommandant, die zat in het Burgemeestershuis (wat nu afgebroken is en waar de oude v.d. Poest Clement woonde).

Maar je moest donders voor die lui uitkijken, vooral voor die Ortskommandant, dat was geen gemakkelijke. Verder hadden we er hier niet veel last van. Wijzelf zijn niet in de illegaliteit gegaan, dat was toch te link.

← Gerrit van Ostende was hier het hoofd van het Verzet, maar die heeft het overleefd. Na de oorlog had hij hier een schoenreparatie-winkel, waar nu Chabot zit.

Je moet het maar eens vragen aan Leen Bos, die zat ook in het verzet, die weet er veel meer van.

Echt honger hebben we niet geleden; de vader van de buurman van Ostende heette Beukelman en die had een paar stukjes land en die kon wel eens wat missen. Als ze bv. pannenkoeken bakten was er voor ons altijd wat bij, en soms melk.

A. Wat is jullie slechtste herinnering aan de oorlog ?

B. Wij hebben wel echt honger geleden. We bakten een soort pannenkoeken van geraspte bieten, die gekookt waren. En dan inkoken voor bietenstroop op de kachel.

C. Alles was erg schraal, maar ik had een Volkstuintje in het Ouweland achter de gebouwen van Defensie en daar heb ik bruine bonen op gezet.

B. Wel hebben we hongertochten gezien. Bv. de Reus van Rotterdam kwam hier. Dat was een reuze grote kerel en die kwam bij ons aan de deur. Elke week kwam 'ie wat halen; een paar aardappels of zo. Hij kwam dan op z'n grote fiets. Ik heb er nog een foto van gehad.

C. Ik weet nog dat hij op een keer bij boer Visser achter een dorsmachine liep te douwen en die hield 'ie bovenaan vast, zo groot was 'ie.

A. Toen kwam de opbloeiperiode van de 50-er jaren.

B. Ik ben bij de Amerikaanse Petroleum Company gaan werken, dus in de olie-industrie. Dat is later Standard geworden en toen Esso.

C. Ik ben na de oorlog een paar weken thuis geweest, maar toen zei m'n vrouw: "Ik kan in de hele woning geen cent meer vinden dus ga eens op Maasoord vragen of daar werk voor je is. Vraag maar naar de economisch directeur v.d. Linden. *Leen*

Dat was ook een Fries. Er was hier zelfs een Friese vereniging want er werkten veel Friezen op Delta. Dus ik daar naar toe. De portier was Pleun van Dijk en die zei: "Neem maar de 3de deur aan de linkse kant".

Goed, ik daar m'n woordje gedaan. Toen kon ik er voor 14 dagen werken. Dat zijn 33 jaren geworden.

Delta heeft aan heel veel mensen werk gegeven, als je maar wat kon. Ik werd aangenomen en toen kregen we allemaal een titel. Ik was toen arbeider in verpleging- en huishoudendienst. Hoe komen ze erbij, hè?

Ik heb nog met Kees Boender samengewerkt. In de oorlog waren er ook onderduikers op Delta. Joodse mensen moeten er ook nog gezeten hebben, maar de bekendste was Alfred Moser en die heb ik goed gekend. Die gaf een krantje uit: "De Kijvelander". In de tuin heeft 'ie ook nog gewerkt en een poosje is 'ie bij Breevaart onderdak geweest en toen later is 'ie bij Mevr. Verstraten in de Dr. Willem Vosstraat gekomen en die hadden ook onder de vloer een schuilplaats voor Moser. Daar is 'ie de hele oorlog door gekomen. Hij was zelf niet Joods, maar een "politieke vluchteling". *→ xx*

Verder zijn wij de oorlog bijna ongeschonden door gekomen, alleen ging ik niet voor niets onder de vloer liggen.

C. Mijn vrouw die is op Delta verraden voor het luisteren naar de Engelse zender. Daar hadden ze een eigen-gebouwde radio, daar deed je het toen mee. Ze werd verlinkt door een N.S.B.-zuster, die had je natuurlijk ook. We hebben er wel financieel onder geleden, want we moesten een boete van f. 300,= betalen. Mr. v.d. ~~Linden~~ had voor een advocaat *Leen* gezorgd en die moest regelen, dat we het met kleine beetjes konden betalen, want in de tussentijd zijn die Moffen toch opgerot. Zo dachten veel mensen erover. Dat was dikke pech. Maar persoonlijke verliezen hebben we niet geleden door de Duitsers.

A. Hoe ging het na de oorlog, in de 50-er jaren?

B. Toe ging ik werken bij de Esso, daar heb ik jaren geweest want daar ben ik inmiddels van gepensioneerd. Voor de rest is daar weinig van te vertellen. Je moest werken, zo was dat.

C. Maasoord, dat was van Rotterdam, dus de Overheid. Daar zat je dus als gewone arbeider niet op de eerste rang. Pas in 1956 kregen we er wat bij. Toen verdienden we ong. f. 23,= in de week.

In de oorlog werkte ik aan de Dwarsstraat. Dat moest toen zo heten, want het was eigenlijk Julianastraat, maar dat mocht niet.

Toen werd ons gevraagd of we in de Dr. Willem Vosstraat wilden wonen. M'n vrouw vond het goed, want die kende daar veel mensen; ik woonde toen op nr. 26. Maar we hadden 5 kinderen, dus later ben ik op nr. 8 gaan wonen. Dat waren grotere huizen, maar niet echt doelmatig. Ze waren gebouwd met het oog om patienten te huisvesten. Dat werd toen al wel gedaan, dus wonen buiten de Inrichting. Maar dan wel in gezinsverband.

Bij Dokter Ketel kwam ik in huis, die kwam uit Indië, dat was een psychiater, maar ik weet niet wanneer die begonnen is.

Ik was lid van de PvdA en mijn vrouw ook en toen ging je nog de contributie ophalen. Iedere week bij de gewone mensen of later 1 keer per maand bij de dokters. Bij de andere mensen kon je geen week overslaan of je liep het mis. Dan zeiden ze gewoon: "ik heb het niet".

Dat was dan waarschijnlijk ook wel zo.

Dus het was toen nog niet echt zo rooskleurig, in die 50-er jaren. Nederland was in opbouw, maar we hebben het wel betaald!

Er was verschil in de werktijden in de tuin. 's Zomers werkten we van 6.00 tot 17.30 uur; dat waren lange dagen. Maar 's winters, als het donker is, kan je toch weinig doen in 't land. Dus dan werkte je vanaf 8 uur, dan was het nog wel donker soms, dan bleef je maar bij de kachel zitten. Hout genoeg op Maasoord.

A. We zitten nu al in de 60-er jaren?

B. In ben in 1961 gepensioneerd, geloof ik. Dus ik ben al 36 jaar thuis.

A. Nog even terug naar de jeugdijaren. Wat voor straatspelletjes deden jullie ?

B. Haasje-wipje, stuiteren, hoepelen, tollen en knickers door zo'n herp heen gooien. Als je dan een knikker door de 3 gooide, dan had je 3 punten. Net zoals bij sjoelen, met poortjes en cijfers.

C. Over de herp; dat was een rooster van houten latjes waar de kriel en de aarde door heen vielen.

Stuiteren, dat is met stuiters (grote knickers) tegen elkaar aan gooien.

We waren ook wel ondeugend, dan reden we een boerenwagen in de sloot. Ja, dat hebben we ook wel gedaan. Er was hier ene politie-agent, die heette Westrate, bijgenaamd "de Bietenkaai"; die stond meestal 's avonds op het dorp om de boel een beetje in de gaten te houden. Dan zei 'ie altijd: "Moeten jullie hier nou op 't dorp gaan staan ? Dondert naar de Bietenkaai!" Hij was niet echt streng, hij sloeg wel naar je, maar dan

lachte 'ie erbij. Dan zitten we in 1927 zo ongeveer.

Want 's avonds, dan ging je naar het dorp, weet je wel. Andere mensen, die deden dat ook, die hadden een paar van die plaatsen waar ze stonden te confereren; op de hoek bij het café en op de kaai, hier bij de oude haven. Daar stond ook meestal een groepje mensen. Dat waren gewoon mensen die op een verzetje uit waren. Een beetje nieuws daar opstaken.

B. Kijk, je had toen nog geen radio en geen televisie. Er was veel meer contact met elkaar. De mensen gingen naar buiten. Er was wel een bibliotheek van 't Nut van 't Algemeen, dan gingen we boeken ruilen in 't school.

Als huismiddeltjes hadden we Haarlemmer olie en levertraan soms. Maar tegenwoordig hoor je daar niet meer van, maar het was vies en vettig. Echt smerig.

Die kastanje in je zak tegen de reumatiek hadden we ook, maar of dat nou hielp, dat weet ik niet. D'r was een smid die woonde langs de Groene Kruisweg (hij heeft later veel op Delta gewerkt) ik weet z'n naam niet meer, maar die had er ook altijd één op zak. Hij woonde een eindje voorbij Rooimans in dat vierkante huisje.

C. Mijn moeder, die was nogal weg van kruiden. Die zaten in zo'n blauw zakje en daar zat het als het ware ingeperst, stijf op elkaar. En daar trok je dan thee van en daar kreeg je dan eetlust van en zo. Ze heetten "Wortelboers Kruiden", dat stond op het pakje. Dat kocht ze gewoon bij de kruidenier. En als je je niet goed voelde, dan moest je die thee drinken.

Over kattedekwaad: we hebben ook wel eens een wagen bovenop de stee van Visser gezet, wat nou de Brinkhoeve is.

Ook hingen we wel eens een dooie rat aan de knop van de deur en dan bellen. 't Is misselijk maar toen wij jong waren had je anders niks.

Over bijnamen: Je had Jan Lombok, dat was Jan Rooijemans. Die had wel ambities om naar Indië te gaan, maar hij is er nooit geweest.

C. Over de Dr. Willem Vosstraat: dat was een wereltje apart misschien nog wel. Dat was in 1949 toen ik er kwam. Dezelfde verf van de bouw zat er nog op. Dat was goeie bouw.

B. Ik was ook lid van Bona Futura, 35 jaar lang an de muziek geweest. Ik speelde trombone, tuba en bariton, voor de rest niks.

Veel goede herinneringen heb ik aan die vereniging. Tegenwoordig is het nog een merakelse vereniging.

C. Weet je dat mijn vrouw 16 jaar wethouder is geweest hier op

Poortugaal? Voor Sociale zaken. Huizen verdelen die er niet waren, maar daar kon ze ook niks aan doen.

Ze is ook meerdere keren loco-burgemeester geweest. Dat was, denk ik, nadat van Huis vertrokken was naar Wageningen. En dat deed ze met veel plezier.

Voorlopig einde